

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ**

ТАРАСЕНКО Олена Юріївна

УДК 658.589: 669

**СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ
НА ЗАСАДАХ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Краматорськ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Донецькому державному університеті управління Міністерства освіти і науки України (м. Маріуполь).

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Поважний Олександр Станіславович.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, доцент **Белопольська Тетяна Володимирівна**, Донецький національний університет Міністерства освіти і науки України (м. Вінниця), професор кафедри інформаційних систем управління;

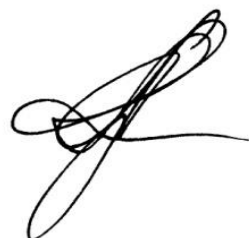
кандидат економічних наук, доцент **Белякова Оксана Володимирівна**, Київський національний університет культури і мистецтв Міністерства культури України (м. Київ), в. о. завідувача кафедри готельно-ресторанного бізнесу.

Захист дисертації відбудеться *20 лютого 2015 року об 11:30* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03 у Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 84313, м. Краматорськ, вул. Шкадінова, 72, ауд. 1319.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 84313, м. Краматорськ, вул. Шкадінова, 72.

Автореферат розісланий *16 січня 2015 року*.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
доктор економічних наук, доцент

Г. В. Веріга

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У подоланні економічної кризи та забезпеченні стабільного зростання економіки України вирішальну роль відіграє наукове обґрунтування підвищення інноваційного потенціалу економіки держави, яке має визначити стратегічні напрями розвитку. Економічний успіх держави, її конкурентоспроможність безпосередньо визначається наявністю в ній конкурентоспроможних галузей та виробництв.

Вітчизняний промисловий комплекс, в якому значну питому вагу складає металургія (до 25 %), володіє значним інноваційним потенціалом, здатним забезпечити високий рівень науково-технологічного та інноваційного розвитку країни. На світових ринках металургійна галузь України реалізує три чверті виробленої металопродукції, що складає у загальносвітовому випуску сталі більше 2 %.

Однак сьогодні в Україні через різке скорочення державного фінансування науково-технологічна та інноваційна сфери перебувають у занепаді. Науково-технічний рівень виробничих потужностей не відповідає світовим вимогам інноваційного розвитку. Частка високотехнологічної продукції в структурі ВВП становить лише 0,05 %. Продукція, яка належить до 5-го технологічного укладу, складає лише 3 %. Кількість промислових підприємств металургії, які впроваджували інновації, не перевищує 18 %. Домінує металопродукція з низькою доданою вартістю, що стає загрозою національній безпеці в економічній, промисловій та науково-технічній сферах.

Інноваційний потенціал як економічна категорія і як одне з основних понять інноваційної теорії стали предметом пильної уваги вітчизняних і зарубіжних вчених і дослідників, що займаються проблемами інноваційного розвитку, таких як: М. Базилев, Т. Белопольська, О. Белякова, В. Виноградов, В. Волков, В. Геєць, Г. Губерна, В. Дорофієнко, П. Друкер, Д. Кокурін, В. Колосюк, Т. Пітерс, О. Поважний, Ф. Поклонський, В. Семиноженко, Т. Смірнова, Б. Твісс, Р. Фатхутдінов, К. Фрімен, А. Хемілтон, І. Шкрабак, Й. Шумпетер.

Стратегічний розвиток металургійної галузі неможливо здійснити без вивчення результатів досліджень металургійного комплексу на макро- і мікрорівні провідних українських вчених: О. Амоши, С. Аптекаря, В. Бандурова, А. Близнюка, С. Грищенко, О. Зайцева, О. Риженкова, В. Нікіфорової, В. Фортуніна та ін.

Але на сьогодні залишається відкритим питання обґрунтування стратегічного розвитку промисловості в галузевому розрізі на засадах підвищення інноваційного потенціалу.

Економічна криза засвідчила необхідність розробки нової стратегії інноваційного розвитку промисловості країни, і в першу чергу, металургійного комплексу, яка б ґрунтувалася на використанні інноваційного потенціалу та власного капіталу і наданні переваги виробництву кінцевої продукції. Від результатів діяльності металургійної галузі значною мірою залежить експортна складова економіки України, можливість розвитку суміжних галузей (машинобудування, будівельної індустрії тощо), а також забезпечення соціальної стабільності у промислових регіонах. Саме це зумовило необхідність розробки

теоретико-методичних засад підвищення інноваційного потенціалу стратегічного розвитку пріоритетної металургійної галузі як основи забезпечення економічних національних інтересів України.

Актуальність проблеми, недостатня наукова розробка і практична її значущість обумовили вибір теми дисертаційної роботи, її мету і завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію підготовлено відповідно до плану науково-дослідної роботи Донецького державного університету управління Міністерства освіти і науки України в рамках теми «Фінансовий механізм державного управління економікою України» (номер державної реєстрації 0104U008798, 2011–2014 рр.). У межах виконаної теми автором обґрунтовано теоретичні і методичні підходи до вирішення завдання стратегічного інноваційного розвитку економіки України в цілому та металургійної галузі зокрема.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є поглиблення теоретичних положень, науково-методичних підходів, розробка практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення стратегічного розвитку металургійної галузі України на засадах підвищення її інноваційного потенціалу.

Для досягнення мети дослідження було поставлено і вирішено такі завдання:

узагальнити теоретичні засади науково-технологічного й інноваційного розвитку країни на основі формування та реалізації інноваційного потенціалу промислової галузі;

удосконалити систему показників оцінки інноваційного потенціалу металургійної галузі на основі детального та діагностичного методів;

розвинути науково-методичний підхід до обґрунтування стратегічного вибору розвитку металургійної промисловості на основі життєвого циклу галузі;

розробити концептуальні положення стратегічного інноваційного розвитку металургійної галузі України на засадах підвищення інноваційного потенціалу;

уточнити умови стратегічного розвитку металургійної галузі України на основі підвищення її інноваційного потенціалу;

удосконалити методичний підхід до визначення стану інноваційного потенціалу металургійної галузі;

визначити шляхи підвищення рівня і якості інноваційного потенціалу металургійної галузі України як основи її стратегічного розвитку.

Об'єктом дослідження є процеси розвитку металургійної галузі національної економіки.

Предмет дослідження – теоретико-методичні й організаційні засади забезпечення стратегічного розвитку металургійної галузі України на основі підвищення інноваційного потенціалу.

Методи дослідження. Теоретичною і методичною основою роботи є положення сучасної економічної теорії, теорії державного та стратегічного управління, інноваційної теорії, а також наукові праці зарубіжних і вітчизняних вчених. Для досягнення поставленої в роботі мети та вирішення завдань використано: методи системного аналізу – при розробці концептуальних положень стратегічного інноваційного розвитку металургійної галузі; порівняльного аналізу –

у процесі розгляду сучасних підходів до формування та розвитку національної інноваційної системи на принципах нової інноваційної політики та промислового розвитку; методи економічної статистики – для визначення сучасного стану інноваційного розвитку металургійної галузі України і визначення фази життєвого циклу даної галузі; діагностичного та детального аналізу – при обґрунтуванні методичного підходу до визначення стану інноваційного потенціалу металургійної галузі; сценарний метод – при визначенні шляхів підвищення рівня і якості інноваційного потенціалу металургійної галузі України як основи її стратегічного розвитку; методи логічного узагальнення результатів дослідження – використані при формулюванні висновків.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові документи, матеріали Державної служби статистики України, що відображають галузеву структуру України, статистична звітність суб'єктів господарювання, матеріали міжнародних та українських наукових конференцій, інформаційні ресурси мережі Інтернет, результати особистих досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретичних положень і науково-методичних підходів до стратегічного розвитку металургійної галузі України за рахунок оцінки та шляхів підвищення її інноваційного потенціалу. Наукова новизна одержаних результатів розкривається в таких положеннях:

вперше:

розроблено концептуальні положення стратегічного інноваційного розвитку металургійної галузі України, які представлено у вигляді чотирирівневої системи елементів теоретико-методологічного, методичного, інструментального та організаційного рівнів, що дозволяють визначати і враховувати якість та величину інноваційного потенціалу металургійної галузі при розробці галузевих інноваційних проектів та програм розвитку;

удосконалено:

систему ключових показників стану інноваційного потенціалу металургійної галузі, яка доповнена і структурована за змістом показників у чотири групи: фінансово-економічні показники, показники якості науково-технічних кадрів, показники використання виробничого устаткування, показники результативності впровадження інновацій, що, на відміну від існуючої системи показників, дозволить не тільки оцінити стан інноваційного потенціалу металургійної галузі, але й ступінь його реалізації;

методичний підхід до визначення стану інноваційного потенціалу металургійної галузі, який, на відміну від існуючих, передбачає визначення порогового, базового, фактичного рівнів його показників, що підвищить обґрунтованість вибору стратегічних шляхів щодо інноваційного розвитку металургійної промисловості;

шляхи підвищення рівня і якості інноваційного потенціалу металургійної галузі України, які, на відміну від існуючих, визначаються з урахуванням стану інноваційного потенціалу галузі (високий, достатній, припустимий, критичний, недостатній) і дозволяють забезпечити її стратегічний розвиток на інноваційній основі;

набули подальшого розвитку:

структура інноваційного потенціалу галузі на основі доповнення її такими елементами, як бізнес-процеси та організаційна культура (які у сукупності з ресурсами інноваційної спрямованості утворюють інноваційну культуру галузі), а також результати інноваційної діяльності (інтелектуальні і матеріальні, що поповнюють ресурсну складову інноваційного потенціалу самої галузі і підтримують інноваційний клімат), що дозволить структурувати плани і програми нарощування інноваційного потенціалу галузей промисловості;

науково-методичний підхід до обґрунтування стратегічного вибору розвитку металургійної промисловості України, який, на відміну від існуючих, засновується на використанні моделі життєвого циклу галузі і передбачає визначення і галузеву підтримку реалізації інноваційних стратегій розвитку ключових підприємств галузі з урахуванням стану її інноваційного потенціалу, що дозволить забезпечувати інноваційний розвиток галузі, підвищення рівня конкурентоспроможності її продукції, зміцнення позицій на внутрішньому і міжнародному ринках;

комплекс умов забезпечення стратегічного інноваційного розвитку металургійної галузі України, який доповнено і уточнено за трьома основними групами: інноваційні, інституціонально-ринкові і соціально-економічні умови, що дозволить створити сприятливе середовище для нарощування і ефективної реалізації інноваційного потенціалу металургійної галузі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації методичні положення, розроблені підходи і отримані результати доведено до рівня методичних положень щодо оцінки інноваційного потенціалу, спрямованого на стратегічний розвиток металургійної галузі на засадах підвищення інноваційного потенціалу.

До результатів, що мають найбільше практичне значення, належать пропозиції стосовно стратегічного розвитку металургійної промисловості України за інноваційним сценарієм за рахунок впровадження у виробництво інновацій та наукоємних технологій; системи показників до оцінки та удосконаленого методичного підходу до визначення стану інноваційного потенціалу галузі на засадах етапів його оцінки для вибору стратегічних шляхів підвищення інноваційного потенціалу галузі як основи її розвитку.

Практичні результати, одержані в дисертації, впроваджено в практичну діяльність Виконавчого комітету Макіївської міської ради Донецької області при розробці плану стратегічного інноваційного розвитку (довідка про впровадження від 18.04.2014 № 22/12-00642), а також Макіївської філії ПАТ «Єнакіївський металургійний завод» при розробці стратегічного плану підприємства (довідка про впровадження від 25. 04.2014 № 82/02).

Положення дисертації впроваджено в навчальний процес Донецького державного університету управління Міністерства освіти і науки України при викладанні навчальних дисциплін «Фінансування інноваційної діяльності» та «Стратегія управління фінансовою діяльністю» (довідка про впровадження від 23.04.2014 № 05-27/41).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеним, самостійно виконаним дослідженням. Основні положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, одержано особисто автором шляхом узагальнення й аналізу теоретичного та практичного матеріалу. З наукових праць, виконаних у співавторстві, у дисертації використано лише ті ідеї та положення, які запропоновано особисто здобувачем.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та практичні результати дослідження оприлюднено на науково-практичних конференціях різних рівнів: III Міжнародній – «Регіональний розвиток – основа становлення української держави» (Донецьк, 2014 р.), II Міжнародній – «Проблеми и тенденции развития инновационной экономики: международный опыт и российская практика» (Росія, Уфа, 2014 р.), XXVI Міжнародній – «Макроекономічні проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку» (Київ, 2013 р.), III Міжнародній інтернет-конференції – «Інноваційно-інвестиційна модель розвитку національної економіки» (Донецьк, 2013 р.), V Ювілейній міждисциплінарній – «Стратегія інноваційного розвитку економіки: бізнес, наука, освіта» (Алушта, 2013 р.), I Міжнародній – «Соціально-економічні проблеми адаптації реального сектора в сучасних умовах» (Ялта, 2013 р.), II Міжнародній – «Регіональний розвиток-основа розбудови української держави» (Донецьк, 2013 р.), IX Міжнародній молодих учених і студентів – «Актуальні проблеми економічного та соціального розвитку виробничої сфери» (Донецьк, 2012 р.).

Публікації. Основні наукові положення, рекомендації та висновки дисертації опубліковано у 17 наукових працях загальним обсягом 5,18 ум.-друк. арк., з яких особисто автору належить 3,82 ум.-друк. арк., у тому числі: один розділ у колективній монографії, вісім статей в журналах і збірниках наукових праць, що є фаховими з економіки, вісім публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (187 найменувань на 17 сторінках), трьох додатків (на 10 сторінках), містить 26 таблиць та 29 рисунків. Повний обсяг дисертації становить 210 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-методичні основи стратегічного розвитку галузей економіки на засадах підвищення інноваційного потенціалу**» досліджено теоретико-методичні основи управління науково-технологічним та інноваційним розвитком країни, узагальнено теоретичні засади формування інноваційного потенціалу як основи стратегічного розвитку промислових галузей економіки, досліджено світовий досвід державного впливу на інноваційний розвиток галузі.

Сучасні інноваційні перетворення в Україні відбуваються у складних соціально-економічних умовах, коли одночасно тривають ринкові реформи, а також розвивається процес глобалізації та інтеграції у світовий економічний простір.

Обґрунтовано, що первинною стадією формування економіки інноваційного типу є створення національної інноваційної системи (далі – НІС), яка є комплексом

господарюючих суб'єктів, які взаємодіють у процесі створення, виробництва та використання нових знань, технологій, продукції, спрямованих на реалізацію стратегічних орієнтирів сталого розвитку економічної системи країни. Дослідження сутності основних складових та елементів НІС, де особлива роль належить підсистемі генерації нових знань і використання їх для виробництва інноваційної продукції, трансферу знань та їх практичній реалізації в різних сферах діяльності, дозволило встановити взаємозв'язки підсистем та елементів НІС України. Відповідно до існуючої законодавчої бази розвиток інноваційної системи здійснюється поетапно – від створення інфраструктури до задіяння обґрунтованої фінансової та організаційної підтримки для отримання реальних результатів. Інноваційний розвиток повинен базуватися на принципах нової інноваційної політики (системності, відкритості, інтегративності, довгостроковості, результативності) і має стати основою національної стратегії, яка базується на регіональних і галузевих стратегіях інноваційного розвитку. У роботі обґрунтовано, що роль держави полягає у сприянні накопиченню фундаментальних знань і розвитку комплексу технологій стратегічного характеру, роль галузі - в розробці технологій прикладного галузевого характеру і ринковому освоєнні інновацій. На підставі зростання ролі регіонів як самостійних, організаційно й економічно відокремлених суб'єктів господарювання класифікацію інновацій за ознакою масштабу застосування доповнено новим видом – регіональна інновація.

У роботі проведено аналіз науково-теоретичних засад формування інноваційного потенціалу, який є основою стратегічного розвитку національної економіки (держави, регіонів, галузей промисловості). Узагальнено науково-теоретичні погляди на структуру інноваційного потенціалу галузі і обґрунтовано необхідність доповнення її новими елементами: бізнес-процеси та організаційна культура, які у сукупності з ресурсами інноваційної спрямованості утворюють інноваційну культуру галузі, а також результатами інноваційної діяльності (інтелектуальними і матеріальними), які поповнюють ресурсну складову інноваційного потенціалу самої галузі і підтримують інноваційний клімат як середовище її функціонування (рис. 1).

Визначені функції, притаманні інноваційному потенціалу галузі в процесі стратегічного розвитку як самої галузі, так і національної економіки в цілому: відтворювальна і наукова. Відтворювальна функція підрозділяється на реальну (визначає в реальному часі обсяг можливостей інноваційного розвитку) та потенційну (визначає економічне зростання галузі на основі використання доробки нововведень, створених в минулому і теперішньому часі). Наукова функція полягає у накопиченні і розвитку сукупності знань та інформаційних ресурсів галузі, що дозволяють на основі їх використання створити нові знання. За результатами вивчення зарубіжного досвіду державного впливу на розвиток інноваційного процесу в частині створення і реалізації інновацій за рахунок формування інноваційного потенціалу виділено методи і форми державного стимулювання інноваційних процесів, які можуть бути адаптовані до економічних реалій розвитку української промисловості: податкове стимулювання, стимулювання через амортизаційну політику як самостійний механізм, прями бюджетні дотації.

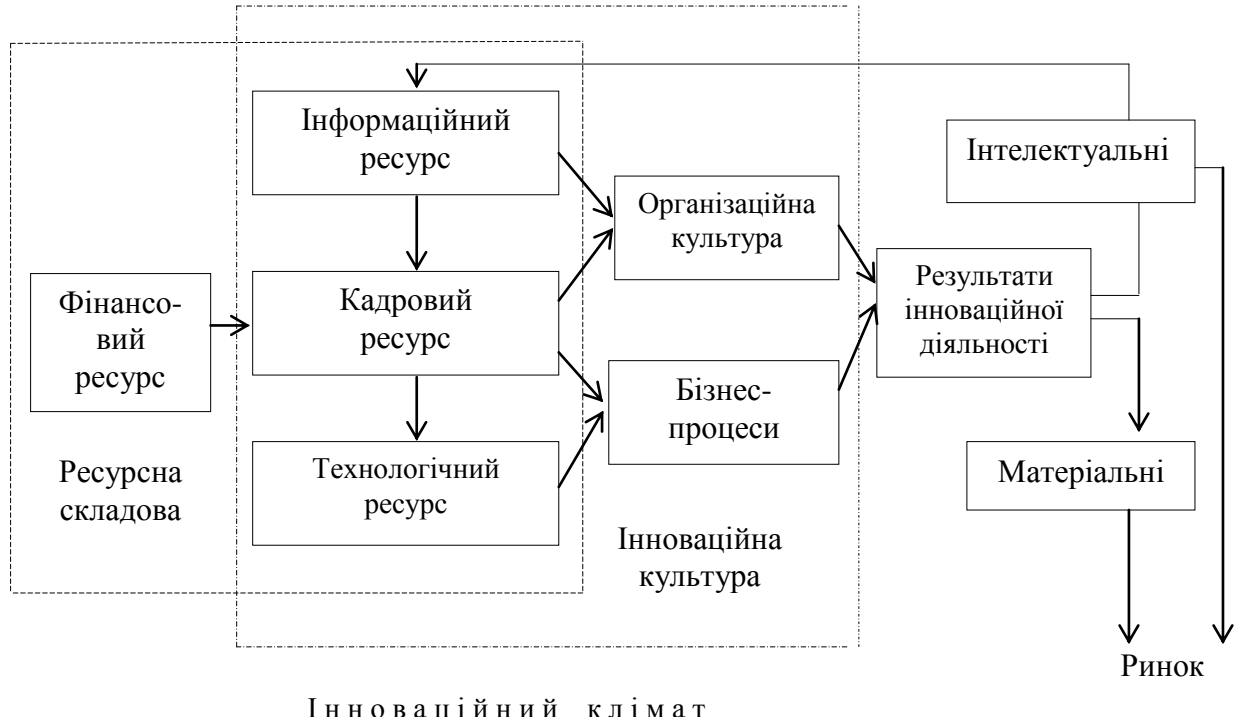

Рис. 1. Основні складові й елементи інноваційного потенціалу промислової галузі і зв'язки між ними

Обґрунтовано, що тенденціями світового інноваційного розвитку стає діяльність інноваційних фірм; симбіоз академічної науки і промисловості та виникнення на його основі широкої мережі технопаркових структур; посилення державної підтримки підприємств промисловості, які впроваджують інновації. В роботі виділено три основні типи моделей науково-інноваційного розвитку країни та її промисловості: орієнтація на лідерство у науці та реалізацію програмно-цільових проектів; стимулювання нововведень шляхом створення інноваційної інфраструктури та координації дій різних секторів науки і технологій; орієнтація на поширення нововведень, створення сприятливого інноваційного середовища.

У другому розділі «Аналіз та оцінка інноваційного стану металургійної галузі України» визначено фактори та тенденції інноваційного розвитку металургійної галузі України, удосконалено систему показників оцінки стану інноваційного потенціалу галузі, проведено аналіз моделей стратегічного вибору розвитку металургійної промисловості на основі життєвого циклу галузі.

Стратегічною галуззю промисловості України є металургійна, яка належить до провідних галузей і продукція якої є конкурентоспроможною на світових ринках за рахунок конкурентних переваг: наявності власних ресурсів з низькою їх вартістю, кваліфікованих кадрів, близькості до ринків збуту.

Розвиток металургійної галузі України протягом 2010–2012 рр. характеризується нестабільністю. Кількість інноваційно-активних підприємств зменшилась з 120 у 2011 р. до 114 у 2012 р., а обсяг продукції, нової для ринку, з 42386,7 млн грн у 2011 р. зменшився до 36157,7 млн грн у 2012 р. (табл. 1).

Аналіз інвестиційної привабливості галузі показав, що металургійна промисловість є зрілою галуззю з низькою інвестиційною привабливістю, не належить до інвестиційно привабливих і характеризується великою інертністю.

Виділено фактори, які негативно впливають на інноваційний розвиток металургійної промисловості: велика ресурсна та енергоємність виробництва, високий ступінь зношеності основних засобів (58 %), неефективне використання виробничих потужностей, відсутність зв'язків науки з виробництвом. Зазначені фактори закріплюють сировинно-експортну орієнтацію галузі.

Таблиця 1

**Динаміка показників інноваційно-інвестиційної діяльності
металургійної галузі України за 2010–2012 рр.**

Показники	Роки			Абсолютне відхилення	
	2010	2011	2012	2011 / 2010	2012 / 2011
Кількість інноваційно-активних підприємств, од. / % до загальної кількості промислових підприємств галузі	<u>113</u> 14,3	<u>120</u> 15,2	<u>114</u> 18,0	<u>+ 7</u> +0,9	<u>- 6</u> +2,8
Кількість підприємств, що впроваджували інновації, од. / % до загальної кількості підприємств галузі	<u>99</u> 12,6	<u>103</u> 13,0	<u>131</u> 12,2	<u>+ 4</u> +10,4	<u>+28</u> -0,8
Кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію, од. / % до загальної кількості підприємств галузі	<u>81</u> 10,4	<u>85</u> 10,8	<u>102</u> 16,6	<u>+ 4</u> +0,4	<u>+ 17</u> +5,8
Обсяги продукції, що була новою для ринку, млн грн / % до загального обсягу реалізованої інноваційної продукції галузі	<u>33697,6</u> 3,8	<u>42386,7</u> 3,8	<u>36157,7</u> 3,3	<u>+8689,1</u> –	<u>-6229</u> - 0,5
Обсяг інвестицій в основний капітал, млн грн	5161	9037	8908	+3876	-129
Індекс інвестицій в основний капітал, % до попереднього року	68,1	154,8	94,4	+86,7	-60,6

За результатами аналізу методичних підходів до оцінки інноваційного потенціалу на основі детального та діагностичного методів удосконалено систему ключових показників стану інноваційного потенціалу металургійної галузі, які зведено у чотири групи:

– фінансово-економічні показники (витрати на НДДКР в обсязі продажів, сумарні витрати на НДДКР та придбання технологій відносно витрат на виробництво, витрати на НДДКР відносно витрат на виробництво, рівень інноваційної активності галузі);

– показники якості науково-технічних кадрів (частка персоналу, задіяного в інноваційних проектах, частка науково-технічних спеціалістів, задіяних в інноваційних проектах, середній кваліфікаційний рівень науково-технічних спеціалістів, питома вага науково-технічних спеціалістів, старших 50 років, задіяних в інноваційних проектах, середній рівень заробітної плати науково-технічних робітників);

– показники використання виробничого устаткування (коефіцієнт прогресивності виробничого устаткування, коефіцієнт модернізації виробничого устаткування, питома вага виробничого устаткування зі строком експлуатації до 10 років; коефіцієнт інтегрального навантаження);

– показники результативності впровадження інновацій (середній строк розробки одного нововведення, результативність впровадження нововведень, середній строк впровадження одного нововведення, частка реалізованої принципово нової продукції, частка реалізованої удосконаленої продукції).

За результатами дослідження з використанням моделі життєвого циклу металургійної галузі (стадії: зародження, зростання, зрілості та занепаду) доведено, що, як і у класичній моделі, на стадії зрілості, яка характерна для української металургії, інтенсивність використання і, особливо, нарощування інноваційного потенціалу зменшується, що призводить до негативних наслідків: втрати ринкових позицій, зниження рівня конкурентоспроможності, падіння рівня прибутковості і т. ін. Обґрунтовано методичний підхід до відбору і галузевої підтримки реалізації інноваційних стратегій розвитку ключових підприємств металургійної галузі, які здатні забезпечити зростання і якісне поліпшення як окремих складових, так і інноваційного потенціалу металургійної галузі в цілому. Доведено, що при наявності фінансових ресурсів у металургії можуть бути використані елементи стратегії «перенесення» з перспективою переходу компаній, які мають солідні науково-дослідні доробки і сучасну виробничу базу, до стратегії «нарощування».

У третьому розділі «**Стратегічний розвиток металургійної галузі України на основі підвищення інноваційного потенціалу**» розроблено концептуальні положення, розкрито умови стратегічного розвитку металургійної промисловості, удосконалено методичний підхід до визначення стану інноваційного потенціалу та виявлено шляхи підвищення його рівня та якості.

Обґрунтовано, що забезпечення стратегічного розвитку металургійної галузі України на засадах стратегічного управління дозволило виділити такі його етапи: аналіз рівня розвитку науки, техніки, можливостей і ресурсів, якими володіє галузь, а також проведення досліджень рівня наукового-технологічного потенціалу у конкурентів, постачальників, суміжників; оцінка інноваційного потенціалу галузі; формування концептуальних положень стратегічного розвитку галузі, що дозволить визначити стратегічні шляхи; розробка інноваційних проектів та їх реалізація.

Для стабільного розвитку металургійної галузі України було сформовано концептуальні положення стратегічного інноваційного розвитку галузі (рис. 2), які включають науково-теоретичні підходи та принципи формування стратегічного інноваційного розвитку галузі (теоретико-методологічний рівень), оцінку інноваційного потенціалу галузі та розвиток національної інноваційної системи держави (методичний рівень), інструментальні форми реалізації інноваційних галузевих проектів, програм, їх оцінку та контроль (інструментальний рівень) та організаційний рівень, який представлений інституціями і системою їхньої взаємодії.

Запропоновано створення нових органів та інституцій, які визначатимуть і координуватимуть інноваційний розвиток економіки України.

До них віднесені: Національна стратегічна адміністрація з інноваційного розвитку при Президенті України, а також Міжвідомча рада з питань інноваційного розвитку при Кабінеті Міністрів України, Міністерство з питань науки та інноваційного розвитку, Комітет з питань інноваційного розвитку при Верховній Раді.

Рис. 2. Концептуальні положення стратегічного інноваційного розвитку металургійної галузі України

Обґрунтовано, що реалізація концептуальних положень стратегічного інноваційного розвитку металургійної галузі України може відбуватися лише за умови створення комплексу відповідних умов, які уточнені і доповнені за трьома основними групами (рис. 3).

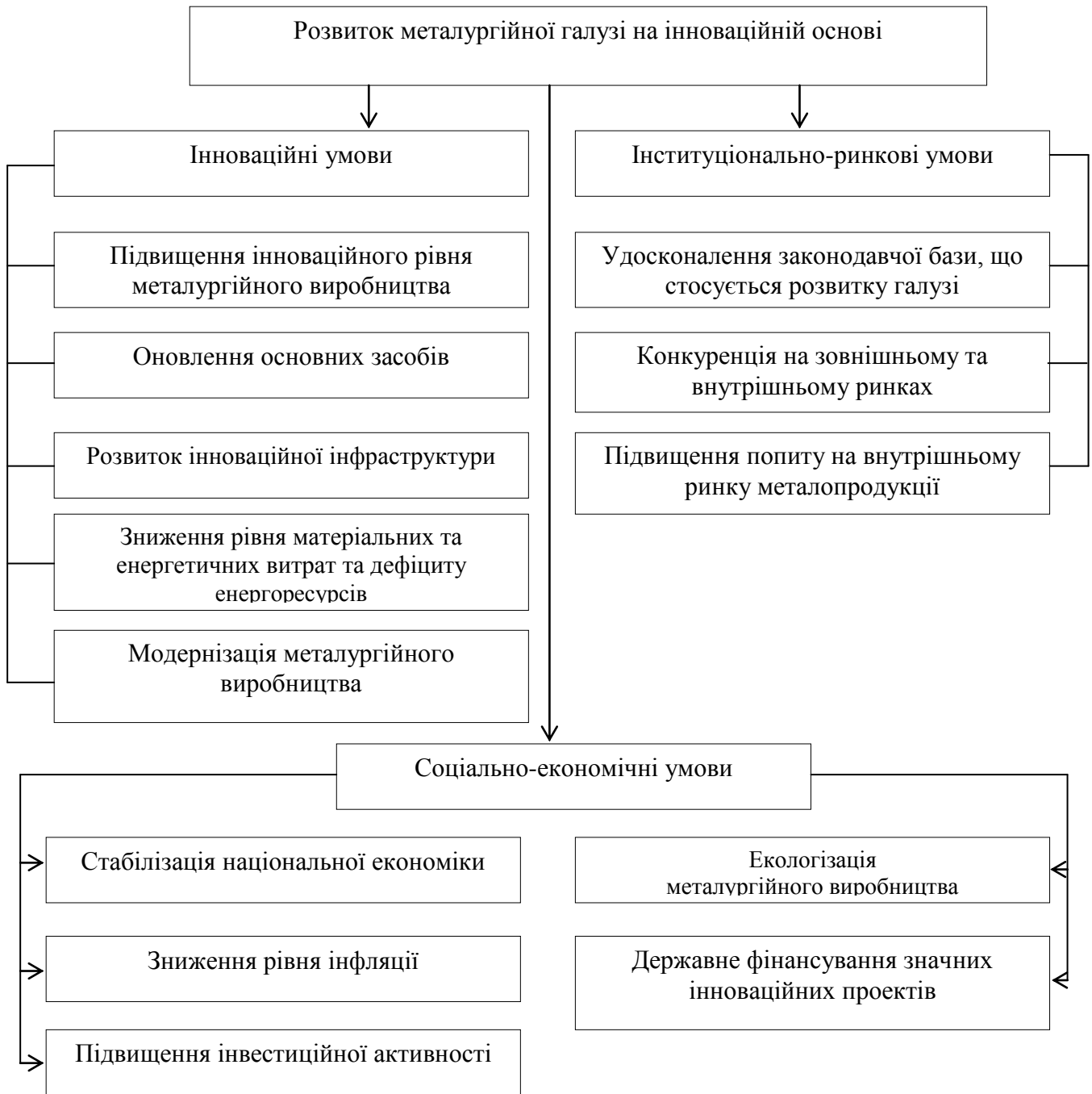

Рис. 3. Умови стратегічного розвитку металургійної галузі України на інноваційній основі

У роботі розглянуті наступні сценарії розвитку металургійної галузі України: інерційний та інноваційний з визначенням індикаторів розвитку та стратегічних цілей, яких потрібно досягти в ході реалізації цих сценаріїв. При інерційному сценарії розвитку металургії кількісні значення індикаторів будуть максимально

наближатися до їх сьогоднішнього рівня за умови збереження існуючих тенденцій розвитку галузі. Так, питома вага галузі в загальному обсязі ВВП складе понад 26 %, частка експорту металопродукції – 75 %, темпи зростання обсягів виробництва в середньому 2–5 % на рік, щорічні темпи зростання обсягу інвестицій до 2 %, енергоємність виробництва до 30 ГДж / т. прокату. Оскільки інноваційний сценарій передбачає якісні зміни, кількісні значення індикаторів його розвитку будуть прагнути до рівня показників найбільш розвинених країн, отже, він є перспективнішим для розвитку металургії. Так, питома вага галузі у ВВП має становити до 10 %, частка експорту продукції - менше 50 %, темпи зростання обсягу інвестицій – 25–20 % щорічно, енергоємність виробництва – до 25 ГДж/т прокату, а темпи зростання обсягу виробництва металопродукції можуть мати негативне значення, тому що випуск металу на світовому ринку перевищує попит на нього, тобто спостерігається перевиробництво.

З урахуванням аналізу сценаріїв на основі базових положень діагностичного підходу і методів індикативного аналізу і планування запропоновані етапи оцінки й удосконалено методичний підхід до оцінки інноваційного потенціалу металургійної галузі, який передбачає використання експертного методу визначення рівнів усього комплексу показників стану інноваційного потенціалу і полягає в наступному.

Якщо P – система показників складається з N показників, що описують стан інноваційного потенціалу галузі, кожен з яких відзначений M кількістю експертних значень, тобто представляє результат експертної оцінки: $P \in \{p_{ij}\}$, де $i=1, 2, \dots, N$, $j=1, 2, \dots, M$. Пороговий рівень кожного з показників являє собою результат експертної оцінки і був розрахований за формулою:

$$P_i^n = \frac{\sum_{j=1}^M P_{ij}}{M} \quad (1)$$

де p_{ij} – оцінка i -го показника j -им експертом; M – кількість експертних оцінок (експертів).

При цьому: $p_i^{ng} = p_i^n + \delta_i$ – верхня межа порогового рівня кожного окремого показника; $p_i^{nn} = p_i^n - \delta_i$ – нижня межа порогового рівня кожного окремо показника, де відхилення розраховувалося за формулою:

$$\delta_i = \sqrt{\frac{1}{M-1} \times \sum_{j=1}^M (p_{ij} - p_i^n)^2} \quad (2)$$

Область визначення значень границь порогового рівня в умовних одиницях відповідає: $p_i^{ng}, p_i^{nn} \in [0,1]$. Дворазове збільшення (при прямій залежності) або зменшення (при зворотній залежності) середньої експертної оцінки по кожному окремому показнику приймається за базовий рівень: p_i^{gs}, p_i^{gn} – верхня межа і нижня межа базового рівня кожного окремого показника відповідно. Визначений методичний підхід пройшов практичну апробацію на Макіївській філії ПАТ «Єнакіївський металургійний завод» при визначенні порогового рівня обсягів фінансування НДДКР як основи нарощування інноваційного потенціалу підприємства металургійної галузі (табл. 2).

На основі отриманих оцінок порогового, базового і фактичного рівнів

показників інноваційного потенціалу сформовано п'ятирівневу оціночну шкалу, за якою визначається стан і рівень інноваційного потенціалу металургійної галузі з позицій можливості забезпечення стратегічного інноваційного розвитку: високий, достатній, припустимий, критичний, недостатній.

Таблиця 2

**Розрахунок порогового рівня обсягів фінансування НДДКР
МФ ПАТ «Єнакіївський металургійний завод»
на 2012 р. і прогноз на 2015 р., млн грн**

Розрахункова формула	2012 р.	2015 р. (прогноз)
$P_i^n = \frac{\sum_{j=1}^M P_{ij}}{M}$	41,33	58,33
$P_i^{ng} = P_i^n + \sqrt{\frac{1}{M-1} \times \sum_{j=1}^M (P_{ij} - P_i^n)^2}$	55,10	77,77
$P_i^{nn} = P_i^n - \sqrt{\frac{1}{M-1} \times \sum_{j=1}^M (P_{ij} - P_i^n)^2}$	27,55	38,88

За результатами розрахунків на основі удосконаленого методичного підходу визначені шляхи підвищення рівня інноваційного потенціалу металургійної галузі України як основи її стратегічного розвитку (табл. 3).

Таблиця 3

**Шляхи підвищення рівня інноваційного потенціалу
металургійної галузі, з урахуванням його поточного стану**

Рівень інноваційного потенціалу	Основні характеристики складових інноваційного потенціалу	Стратегічні шляхи щодо поліпшення стану інноваційного потенціалу
високий	$P_i^\phi \geq P_i^{ng}$	Підтримання наявного рівня інноваційного потенціалу
достатній	$P_i^{ng} \geq P_i^\phi \geq P_i^{nn}$	Удосконалення процесів інноваційної діяльності
припустимий	$P_i^{ng} \geq P_i^\phi \geq P_i^{nn}$	Залучення сторонніх фахівців Купівля ліцензій Участь у спільних інноваційних проектах Модернізація устаткування Диверсифікація інноваційної діяльності
критичний	$P_i^{ng} \geq P_i^\phi \geq P_i^{nn}$	Створення спільних підприємств
недостатній	$P_i^{nn} \geq P_i^\phi$	Стратегія нарощування інноваційного потенціалу

На основі удосконаленого методичного підходу до оцінки інноваційного потенціалу здійснено розрахунки для Макіївської філії ПАТ «Єнакіївський металургійний завод», визначено рівень інноваційного потенціалу підприємства як «достатній», на основі чого рекомендовано напрямки удосконалення процесів інноваційної діяльності.

ВИСНОВКИ

В дисертації здійснено теоретико-методичне обґрунтування та запропоновано вирішення актуального науково-практичного завдання, що спрямоване на удосконалення стратегічного розвитку металургійної галузі економіки України на засадах підвищення інноваційного потенціалу як засобу виходу її з кризового стану, на основі розробки концептуальних положень стратегічного інноваційного розвитку. Зміст основних висновків та пропозицій полягає в наступному.

1. Проблеми стратегічного розвитку металургійної галузі України обумовлені низьким рівнем розвитку інноваційного потенціалу, наукового середовища, поглибленням тенденції домінування виробництв з низькою наукоємністю та доданою вартістю, що закріплює сировинно-експорту орієнтацію галузі.

2. Узагальнено теоретичні засади управління науково-технологічним та інноваційним розвитком країни на базі створення національної інноваційної системи. Обґрунтовано роль держави (сприяння накопиченню фундаментальних знань і розвитку комплексу технологій стратегічного характеру) і галузі (розробка технологій прикладного галузевого характеру і ринкове освоєння інновацій) у забезпеченні інноваційного розвитку національної економіки. Розвинуто наукові положення щодо структури інноваційного потенціалу галузі, яку доповнено такими елементами, як бізнес-процеси та організаційна культура (що у сукупності з ресурсами інноваційної спрямованості утворюють інноваційну культуру галузі), і результати інноваційної діяльності (інтелектуальні і матеріальні, що поповнюють ресурсну складову інноваційного потенціалу і підтримують інноваційний клімат). Визначені функції, притаманні інноваційному потенціалу галузі: відтворювальну і наукову.

3. Удосконалено систему ключових показників стану інноваційного потенціалу металургійної галузі, шляхом її доповнення і структурування за змістом показників у чотири групи: фінансово-економічні показники; показники якості науково-технічних кадрів; показники використання виробничого устаткування; показники результативності впровадження інновацій. Перші три групи показників дозволяють оцінити якісні і кількісні характеристики наявного інноваційного потенціалу металургійної галузі, а четверта група – визначити ступінь його реалізації, що дозволяє підвищити точність оцінки стану інноваційного потенціалу металургійної галузі і підвищити ефективність процесу розробки стратегії її інноваційного розвитку.

4. Розвинуто науково-методичний підхід до обґрунтування стратегічного вибору розвитку металургійної промисловості України, який засновується на дослідженні моделі життєвого циклу металургійної галузі і визначенні інтенсивності нарощування і реалізації її інноваційного потенціалу на різних стадіях, що складає основу розробки стратегій інноваційного розвитку для ключових підприємств металургійної галузі. Доведено, що для металургійної промисловості України можуть бути використані стратегії «перенесення» з перспективою переходу до стратегії «нарощування» за наявності фінансових ресурсів.

5. Розроблено концептуальні положення стратегічного інноваційного розвитку

металургійної галузі України, які системно представлені на чотирьох рівнях. Теоретико-методологічний рівень охоплює науково-теоретичні підходи та принципи формування стратегічного інноваційного розвитку галузі, методичний – оцінку інноваційного потенціалу галузі та розвиток національної інноваційної системи держави, інструментальний – інструментальні форми реалізації інноваційних галузевих проектів, програм, їх оцінку та контроль, а організаційний рівень представлений інституціями і системою їхньої взаємодії. З метою визначення напрямів і координації дій щодо забезпечення інноваційного розвитку економіки України запропоновано створення Національної стратегічної адміністрації з інноваційного розвитку при Президенті України; Міжвідомчої ради з питань інноваційного розвитку при Кабінеті Міністрів України; Міністерства з питань науки та інноваційного розвитку; Комітету з питань інноваційного розвитку при Верховній Раді.

6. Уточнено та доповнено умови забезпечення стратегічного розвитку металургійної промисловості України на інноваційній основі, які дозволять створити сприятливе середовище для нарощування і ефективної реалізації інноваційного потенціалу металургійної галузі. Обґрунтовано, що комплекс умов має включати три основні групи (інноваційні умови, інституціонально-ринкові умови, соціально-економічні умови) і визначено їхній склад.

7. Удосконалено методичний підхід до визначення стану інноваційного потенціалу металургійної галузі України як основи її стратегічного розвитку, що ґрунтується на принципах індикативного планування та передбачає кілька етапів оцінки. Обґрунтовано необхідність і методичні положення щодо визначення порогового, базового і фактичного рівнів індикаторів стану інноваційного потенціалу металургійної галузі.

8. Визначено шляхи підвищення рівня і якості інноваційного потенціалу металургійної галузі України (підтримання наявного рівня інноваційного потенціалу, удосконалення процесів інноваційної діяльності, залучення сторонніх фахівців, купівля ліцензій, участь у спільних інноваційних проектах, модернізація устаткування, диверсифікація інноваційної діяльності). Вибір конкретного шляху запропоновано здійснювати з урахуванням стану інноваційного потенціалу галузі: високий, достатній, припустимий, критичний, недостатній, який визначається на основі співвіднесення отриманих в результаті розрахунків фактичних рівнів показників стану інноваційного потенціалу з визначеними експертним шляхом базовим і пороговим рівнями.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Тарасенко Л. М. Класифікація інновацій та сутність інноваційного потенціалу / Л. М. Тарасенко, Д. Л. Тарасенко, О. Ю. Тарасенко // Наукові засади формування та використання економічного потенціалу : моногр. / О. С. Бешта, Т. Г. Белова, Я. С. Богів [та ін.]; за заг. ред. В. Я. Швеця, В. М. Соловйова. – Черкаси, 2013. – С. 221–231 (0,68 ум.-друк. арк.) [*Особистий внесок : розширено зміст поняття «інноваційний потенціал»*] (0,22 ум.-друк. арк.).

2. Тарасенко О. Ю. Стратегічний розвиток металургійної галузі України на основі підвищення інноваційного потенціалу / О. Ю. Тарасенко // Менеджер : вісник Донецького державного університету управління¹. – 2014. – № 2 (68) – С. 115–119 (0,45 ум.-друк. арк.).

3. Тарасенко О. Ю. Визначення пріоритетних напрямів стратегічного розвитку металургійної галузі України / О. Ю. Тарасенко // Механізми підвищення ефективності управління функціонуванням регіональної економіки : зб. наук. праць ДонДУУ. – Донецьк : ДонДУУ, 2014. – Т. XIV. – С. 199–205. – (Серія «Економіка»; вип. 279) (0,40 ум.-друк. арк.).

4. Тарасенко О. Ю. Сучасний стан інноваційного потенціалу металургійної галузі України / О. Ю. Тарасенко // Науковий вісник Херсонського державного університету : зб. наук. праць. – Вип. 6, Ч. 2. Сер. Економічні науки. – Херсон, 2014. – С. 69–72 (0,47 ум.-друк. арк.).

5. Тарасенко О. Ю. Інноваційний потенціал як об'єкт управління стратегічними змінами / О. Ю. Тарасенко // Управління розвитком фінансово-економічної системи регіону в умовах світових інтеграційних процесів : зб. наук. праць ДонДУУ. – Донецьк : ДонДУУ, 2014. – Т. XV. – С. 444–449. – (Серія «Економіка»; вип. 288) (0,25 ум.-друк. арк.).

6. Тарасенко Д. Л. Стратегическое управление финансовой устойчивостью субъекта хозяйствования / Д. Л. Тарасенко Е. Ю. Тарасенко // Менеджер : вісник Донецького державного університету управління². – 2013. – № 2 (64) – С. 52–56 (0,35 ум.-друк. арк.) [*Особистий внесок : обґрунтовано формування і реалізацію стратегії управління фінансовою стійкістю суб'єкта господарювання*] (0,18 ум.-друк. арк.).

7. Тарасенко О. Ю. Сутність і особливості національної інноваційної системи розвитку / О. Ю. Тарасенко, Д. Л. Тарасенко // Проблеми соціально-економічного розвитку регіонів, інфраструктурне забезпечення їх комплексного розвитку на державному та регіональному рівнях : зб. наук. праць ДонДУУ. – Донецьк : ДонДУУ, 2013. – Т. XIV. – С. 324–332. – (Серія «Економіка»; вип. 263) (0,56 ум.-друк. арк.) [*Особистий внесок : виявлено закономірності та особливості формування та розвитку національної інноваційної системи держави*] (0,23 ум.-друк. арк.).

8. Тарасенко О. Ю. Формування та використання інноваційного потенціалу в сучасних економічних умовах / О. Ю. Тарасенко, Д. Л. Тарасенко // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» : зб. наук. праць. – Серія : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків, 2013. – № 46 (1019). – С. 74–80 (0,52 ум.-друк. арк.) [*Особистий внесок : розроблено модель формування та використання інноваційного потенціалу галузей промисловості*] (0,26 ум.-друк. арк.).

^{1, 2} Входить до реферативних наукометричних баз даних Російського індексу наукового цитування (РІНЦ)

9. Tarasenko O. Y. Analysis of the world experience of the state of innovative activity / O. Y. Tarasenko // Науковий вісник Луганського національного університету. Сер. : Економічні науки. – 2012. – № 42. – С. 168–170 (0,37 ум.-друк. арк.).

Матеріали наукових конференцій

10. Тарасенко О. Ю. / Стратегічне управління як запорука розвитку економіки / О. Ю. Тарасенко // Регіональний розвиток – основа становлення української держави : зб. матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (3–4 квітня 2014 р., м. Донецьк). – Донецьк : ДонДУУ, 2014. – С. 134–136 (0,12 ум.-друк. арк.).

11. Тарасенко Е. Ю. / Инновационный потенциал как объект управления стратегическими изменениями / Е. Ю. Тарасенко // Проблемы и тенденции развития инновационной экономики : международный опыт и российская практика : сб. науч. тр. по матер. 2-ой междунар. науч.-практ. конф. (17–19 марта 2014 г., г. Уфа, Россия). – Уфа: УГНТУ, 2014. – С. 284–286 (0,15 ум.-друк. арк.).

12. Тарасенко О. Ю. / Сутність і особливості національної інноваційної системи розвитку / О. Ю. Тарасенко // Макроекономічні проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку : XXVI Міжнар. наук.-практ. конф. (11–12 жовтня 2013 р., м. Київ). – Київ : Нова економіка, 2013. – С. 28–31 (0,21 ум.-друк. арк.).

13. Тарасенко О. Ю. Економічна сутність інноваційного потенціалу / О. Ю. Тарасенко // Інноваційно-інвестиційна модель розвитку національної економіки : матер. III Міжнар. інтернет-конф. (30 травня, м. Донецьк). – Донецьк : ДонНУЕТ, 2013. – С. 126–128 (0,12 ум.-друк. арк.).

14. Тарасенко О. Ю. / Удосконалення механізму поділу інновацій за ознаками / О. Ю. Тарасенко, Д. Л. Тарасенко // Стратегія інноваційного розвитку економіки : бізнес, наука, освіта : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (26–30 травня 2013 р., м. Алушта). – Алушта : НТУ «ХП», 2013. – С. 94–96 (0,14 ум.-друк. арк.) [Особистий внесок : розглянуто перелік поділу інновацій за ознаками, доповнено інноваціями в масштабах регіону] (0,07 ум.-друк. арк.).

15. Тарасенко О. Ю. / Проблеми формування структури інноваційного потенціалу / О. Ю. Тарасенко, Д. Л. Тарасенко // Соціально-економічні проблеми адаптації реального сектора в сучасних умовах : матер. I Міжнар. наук.-практ. конф. (22–24 травня 2013 р., Макіївка – Ялта). – Макіївка, 2013. – С. 121–123 (0,14 ум.-друк. арк.) [Особистий внесок : уточнення сутності інноваційного потенціалу через його структуру і функції] (0,07 ум.-друк. арк.).

16. Тарасенко О. Ю. / Формування та використання інноваційного потенціалу в сучасних економічних умовах / О. Ю. Тарасенко // Регіональний розвиток – основа розбудови української держави: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф., (9–10 квітня 2013 р., м. Донецьк). – Донецьк : ДонДУУ, 2013. – С. 185–187 (0,13 ум.-друк. арк.).

17. Тарасенко О. Ю. / Аналіз світового досвіду з організації державного управління інноваційною діяльністю / О. Ю. Тарасенко // Актуальні проблеми економічного та соціального розвитку виробничої сфери : матер. IX Міжнар. наук.-теор. конф., (29–30 березня 2012 р., м. Донецьк). – Донецьк : ДонНТУ, 2012. – С. 241–242 (0,12 ум.-друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Тарасенко О. Ю. Стратегічний розвиток металургійної галузі України на засадах підвищення інноваційного потенціалу. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Донбаська державна машинобудівна академія Міністерства освіти і науки України, Краматорськ, 2015.

У дисертації досліджено теоретико-методичні основи управління науково-технологічним та інноваційним розвитком національної економіки держави і галузей промисловості України, узагальнено науково-теоретичні погляди на структуру інноваційного потенціалу галузі. Удосконалено систему показників оцінки стану інноваційного потенціалу галузі на основі використання діагностичного підходу. Обґрунтовано методичний підхід до відбору і галузевої підтримки реалізації інноваційних стратегій розвитку ключових підприємств металургійної галузі. Розроблено концептуальні положення стратегічного інноваційного розвитку металургійної галузі України, що дають змогу визначити її інноваційний розвиток. Визначено умови стратегічного розвитку металургійної промисловості. Обґрунтовано, що пріоритетним сценарієм розвитку металургійної галузі України є інноваційний сценарій. Удосконалено методичний підхід до визначення стану інноваційного потенціалу металургійної галузі України. Визначено шляхи підвищення рівня інноваційного потенціалу металургійної галузі України як основи її стратегічного розвитку.

***Ключові слова:** національна економіка, металургійна галузь, інноваційний потенціал галузі, структура інноваційного потенціалу металургійної галузі, система показників, концептуальні положення, стратегічний інноваційний розвиток, сценарій розвитку галузі.*

АННОТАЦИЯ

Тарасенко Е. Ю. Стратегическое развитие металлургической отрасли Украины на основе повышения инновационного потенциала. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Донбасская государственная машиностроительная академия Министерства образования и науки Украины, Краматорск, 2015.

Диссертация посвящена совершенствованию стратегического развития металлургической отрасли Украины на основе повышения инновационного потенциала. Исследованы теоретико-методические основы стратегического управления инновационным развитием национальной экономики государства и отраслей промышленности.

В работе обобщены научно-теоретические взгляды на структуру инновационного потенциала отрасли и обоснована необходимость дополнения ее новыми элементами (бизнес-процессы и организационная культура).

Обосновано, что тенденциями мирового инновационного развития становится деятельность инновационных фирм; симбиоз академической науки и промышленности и возникновение на его основе широкой сети технопарковых структур; усиление государственной поддержки предприятий промышленности, внедряющих инновации. В работе выделены три основных типа моделей научно-инновационного развития страны и ее промышленности: ориентация на лидерство в науке и реализацию программно-целевых проектов; стимулирования нововведений путем создания инновационной инфраструктуры и координации действий различных секторов науки и технологий; ориентация на распространение нововведений, создание благоприятной инновационной среды.

Проанализирована инновационная деятельность металлургической отрасли Украины. Анализ инвестиционной привлекательности отрасли показал, что металлургическая промышленность является зрелой отраслью с низкой инвестиционной привлекательностью. Усовершенствована система ключевых показателей состояния инновационного потенциала металлургической отрасли, которая дополнена и структурирована по содержанию показателей в четыре группы (финансово-экономические показатели, показатели качества научно-технических кадров, показатели использования производственного оборудования, показатели результативности внедрения инноваций), что позволяет не только оценить состояние инновационного потенциала металлургической отрасли, но и степень его реализации. В результате проведенного анализа с использованием модели жизненного цикла металлургической отрасли, доказано, что на стадии зрелости, которая характерна для украинской металлургии, интенсивность использования и наращивания инновационного потенциала уменьшается, что приводит к негативным последствиям.

Разработаны концептуальные положения стратегического инновационного развития металлургической отрасли Украины, представленные уровнями: теоретико-методологический, методический, инструментальный, организационный. Предложено создание новых органов и институций, которые несут конкретную ответственность за инновационное развитие в стране и отраслях экономики: Национальная стратегическая администрация по инновационному развитию при Президенте Украины, а также Межведомственный совет по вопросам инновационного развития при Кабинете Министров Украины, Министерство по вопросам науки и инновационного развития, Комитет по вопросам инновационного развития при Верховной Раде.

Обосновано, что реализация концептуальных положений стратегического инновационного развития металлургической отрасли Украины может осуществляться лишь при условии создания комплекса соответствующих условий. Определены условия стратегического развития металлургической промышленности Украины, которые дополнены и уточнены по трем основным группам: инновационные, институционально-рыночные, социально-экономические, позволяющие эффективно реализовать инновационный потенциал отрасли.

В результате проведенного анализа сценариев развития металлургической отрасли Украины (инерционный и инновационный), обосновано, что приоритетным

является инновационный сценарий за счет использования современных конкурентных преимуществ, формирования и реализации инновационного потенциала.

Усовершенствован методический подход к определению состояния инновационного потенциала металлургической отрасли, который предусматривает определение порогового, базового, фактического уровней его показателей. На основе полученных оценок порогового, базового и фактического уровней показателей инновационного потенциала сформирована пятиуровневая оценочная шкала, по которой определяется состояние и уровень инновационного потенциала металлургической отрасли.

Определены пути повышения уровня и качества инновационного потенциала металлургической отрасли.

***Ключевые слова:** национальная экономика, металлургическая отрасль, инновационный потенциал отрасли, структура инновационного потенциала металлургической отрасли, система показателей, концептуальные положения, стратегическое инновационное развитие, сценарии развития отрасли.*

SUMMARY

Tarasenko E. Yu. Strategic development of the metallurgical industry in Ukraine by improving innovative capacity. – As the manuscript.

The thesis for the Degree of Candidate of Economics in the specialty 08.00.03 – National Economy and State Economic Regulation. – Donbass State Engineering Academy of Ministry of Education and Science of Ukraine, Kramatorsk, 2015.

This dissertation studies the theoretical and methodological foundations of managing the scientific and technological innovation and development of the national economy of Ukrainian state and industry. The paper summarizes the scientific and theoretical views on the structure of the innovation potential of the industry. The research develops the performance assessment system of the industry innovative potential through the use of the diagnostic approach. The paper explains the methodical approach to the selection and industry support of implementing innovative strategies for the development of key companies in the steel industry. The study develops conceptual frameworks of strategic innovation development in the metallurgical industry of Ukraine, which allows its innovative development determination. The dissertation defines the conditions for the strategic development of the steel industry. The paper proves the hypothesis about the priority of an innovative scenario in the metallurgical industry of Ukraine. This study develops the methodical approach to determination of the innovative capacity state of the metallurgical industry in Ukraine. The dissertation identifies the ways to improve the innovative capacity of the metallurgical industry in Ukraine as the basis of its strategic development.

***Keywords:** national economy, metallurgical industry, the innovative potential of the sector, the structure of the innovative capacity of the steel industry, the system of indicators, conceptual statements, strategic innovation development, scenario of industry development.*

Підписано до друку 13.01.15 р. Формат 60x84 ¹/₁₆ 0,9 ум.-друк.арк.
Тираж 100 прим. Замовлення № 1536

Надруковано у друкарні ТОВ «Новий світ»
Україна, Донецька область, м. Маріуполь, вул. Червономаяцька, 2